

Innhold

Forord	13
------------------	----

Del I – Det faglige grunnlaget

1 Faget barnepsykiatri	17
Barnepsykiatriens historie	17
Det teoretiske grunnlaget	19
Psykodynamisk teori	19
Evolusjonspsykologi	44

Del II – Tilstandsbilder

2 Klassifikasjon	47
3 Atferdsforstyrrelser	51
Klassifikasjon	51
Det kliniske bildet	52
Forekomst	55
Årsaksforhold og risikofaktorer	55
Komorbiditet og differensialdiagnoser	57
Utredning, tiltak og behandling	57
Forløp og prognose	62
4 Hyperkinetiske forstyrrelser (ADHD)	63
Klassifikasjon	63
Det kliniske bildet	64
Forekomst	66
Årsaksforhold	67
Komorbiditet og differensialdiagnoser	68
Utredning i første- og annenlinje	68
Behandling og tiltak	69
Forløp og prognose	73

5	Depresjon	75
	<i>Klassifikasjon</i>	75
	<i>Det kliniske bildet</i>	76
	<i>Forekomst</i>	80
	<i>Årsaksforhold</i>	80
	<i>Komorbiditet og differensialdiagnoser</i>	81
	<i>Utredning og tiltak</i>	82
	<i>Behandling</i>	84
	<i>Forløp</i>	86
	<i>Varianter av depresjon</i>	87
6	Angstlidelser og fobier	88
	<i>Klassifikasjon</i>	88
	<i>Forekomst</i>	89
	<i>Årsaksforhold</i>	90
	<i>Utredning, tiltak og behandling</i>	90
	<i>Forløp og prognose</i>	91
	<i>Separasjonsangst</i>	91
	<i>Skolefobi</i>	92
	<i>Spesifikke fobier</i>	97
	<i>Generalisert angst</i>	97
	<i>Sosial angstlidelse (sosial fobi)</i>	99
	<i>Selektiv mutisme</i>	100
	<i>Panikkangst</i>	101
	<i>Søskensjalousi</i>	103
7	Tvangslidelse (obsessiv-kompulsiv lidelse)	104
	<i>Klassifikasjon</i>	104
	<i>Det kliniske bildet</i>	105
	<i>Forekomst</i>	106
	<i>Årsaksforhold</i>	107
	<i>Komorbiditet/differensialdiagnoser</i>	107
	<i>Utredning, tiltak og behandling</i>	108
	<i>Forløp og prognose</i>	110
8	Tics og Tourettes syndrom	112
	<i>Klassifikasjon</i>	112
	<i>Det kliniske bildet</i>	113
	<i>Forekomst</i>	115
	<i>Årsaksforhold</i>	115
	<i>Komorbiditet/differensialdiagnoser</i>	115
	<i>Utredning, tiltak og behandling</i>	116
	<i>Forløp og prognose</i>	119

9	Spiseforstyrrelser	121
	<i>Klassifikasjon</i>	121
	<i>De kliniske bildene</i>	122
	<i>Forekomst</i>	123
	<i>Årsaker til spiseforstyrrelser</i>	124
	<i>Differensialdiagnoser og komorbiditet</i>	124
	<i>Utredning, tiltak og behandling i første- og annenlinje</i>	125
	<i>Prognose</i>	128
10	Somatoforme tilstander, dissociative tilstander og andre tilstander med kroppslige symptomer	130
	<i>Klassifikasjon</i>	130
	<i>Bio-psyko-sosial modell</i>	131
	<i>Mistrivselssyndrom hos de minste og spisevegring hos småbarn</i>	132
	<i>Dissosiative lidelser (også kalt konversjonstilstander)</i>	134
	<i>Somatoforme lidelser</i>	140
	<i>Dysmorfofobi F45.22</i>	142
11	Posttraumatiske tilstander	144
	<i>Klassifikasjon</i>	144
	<i>Det kliniske bildet hos barn og unge</i>	145
	<i>Forekomst</i>	147
	<i>Årsaksforhold</i>	148
	<i>Komorbiditet/differensialdiagnoser</i>	148
	<i>Utredning, tiltak og behandling</i>	149
	<i>Forløp og prognose</i>	151
12	Spesifikke utviklingsforstyrrelser	152
	<i>Språkforstyrrelser</i>	152
	<i>Utviklingsforstyrrelser av skoleferdigheter, lærevansker</i>	156
	<i>Forstyrrelse i motoriske ferdigheter</i>	162
	<i>Blandet utviklingsforstyrrelse i spesifikke ferdigheter</i>	164
	<i>Non-verbale lærevansker</i>	164
	<i>Stamming</i>	164
13	Autismespekterforstyrrelser	166
	<i>Klassifikasjon</i>	166
	<i>Det kliniske bildet</i>	167
	<i>Aspergers syndrom</i>	169
	<i>Forekomst av autismespektertilstander</i>	169
	<i>Årsaksforhold</i>	170
	<i>Komorbiditet og differensialdiagnoser</i>	172
	<i>Utredning</i>	173
	<i>Tiltak og behandling</i>	174
	<i>Forløp og prognose</i>	177

14 Tilknytningsforstyrrelser	179
<i>Klassifikasjon</i>	179
<i>Det kliniske bildet</i>	180
<i>Differensialdiagnoser</i>	182
<i>Utredning og tiltak</i>	183
<i>Forløp og prognose</i>	183
15 Personlighetsforstyrrelser	184
<i>Klassifikasjon</i>	185
<i>Det kliniske bildet</i>	187
<i>Forekomst</i>	191
<i>Årsaksforhold</i>	191
<i>Komorbiditet og differensialdiagnoser</i>	193
<i>Utredning og behandling</i>	193
<i>Forløp og prognose</i>	195
16 Bipolar stemningslidelse	196
<i>Klassifikasjon</i>	196
<i>Det kliniske bildet</i>	198
<i>Forekomst</i>	199
<i>Årsaksforhold</i>	199
<i>Komorbiditet og differensialdiagnoser</i>	200
<i>Utredning</i>	201
<i>Behandling i første- og annenlinje</i>	202
<i>Forløp og prognose</i>	205
17 Schizofreni og andre psykoser	206
<i>Klassifikasjon psykose</i>	207
<i>Akutt og forbigående psykose (reaktiv psykose, F23)</i>	207
<i>Schizofreni</i>	208
<i>Andre psykotiske tilstander</i>	217
18 Rusmiddelmisbruk og avhengighet	220
<i>Klassifikasjon</i>	221
<i>Det kliniske bildet</i>	222
<i>Forekomst</i>	223
<i>Risikofaktorer for rusmiddelmisbruk</i>	224
<i>Rusmidlenes virkning</i>	225
<i>Psykiske lidelser forårsaket av rusmidler</i>	226
<i>Komorbiditet</i>	227
<i>Misbruk av anabole steroider</i>	228
<i>Vurdering og utredning</i>	228
<i>Behandling</i>	229
<i>Forebygging</i>	230
<i>Spilleavhengighet</i>	231

19 Selvmord og selvmordsatferd	233
Definisjon og klassifikasjon	233
Det kliniske bildet	234
Forekomst	235
Årsaker og risikofaktorer	236
Vurdering av suicidalfare	240
Tiltak	240
Forebygging av selvmord	242
Etterlatte etter selvmord	242
20 Søvnforstyrrelser, enurese og enkoprese	244
Klassifikasjon	245
Det kliniske bildet	245
Forekomst	246
Årsaksforhold	246
Komorbiditet/differensialdiagnoser	247
Utredning, tiltak og behandling i første- og annenlinje	247
Parasomnier, og spesifikke tilstander med forstyrrelse i søvn- og våkenhetsmønsteret	248
Enurese	252
Enkoprese	254

Del III – Livskraft og sårbarhet: biologi, miljø, psykologi og psykisk helse hos barn og unge

21 Forhold som påvirker psykisk helse hos barn og unge	259
Genetisk sårbarhet	259
Miljøfaktorer	260
Mobbing	263
Skader i fosterlivet: alkohol og nikotin	268
Kroppslig sykdom	269
Foreldre med psykiske lidelser	272
22 Arbeid med barn og unge som er eller har vært utsatt for omsorgssvikt, mishandling og overgrep	274
Definisjoner	275
Klassifikasjon	276
Omsorgssvikt og mishandling	276
Seksuelle overgrep	287
Vitne eller sakkyndig i fylkesnemnd og for retten	295
Dommeravhør	296

23 Ulykker og katastrofer	298
<i>Skolens og barnehagens rolle</i>	300
24 Barne- og ungdomspsykiatrisk arbeid med flyktninger, asylsøkere og deres familier	302
«Menneskerettigheter som arbeidsredskap»	303
<i>Barrierer for hjelp</i>	303
<i>Bakgrunnsfaktorer av spesiell betydning for psykisk helse hos asyl- og flyktningbarn.</i>	304
<i>Utredning.</i>	307
<i>Behandling.</i>	309
<i>Oppsummering – kliniske utfordringer og anbefalinger.</i>	311
25 Psykisk helse hos barn og unge i fosterhjem og på barnevernsinstitusjon	313
<i>Om fosterhjem</i>	313
<i>Barnevernsinstitusjoner, en nødvendig og ønskelig del av tiltaksapparatet i barnevernet</i>	315
<i>Del IV – Metoder for barnepsykiatrisk utredning og behandling</i>	
26 Barnepsykiatrisk utredning	319
<i>Firfotingen, en arbeidsmodell for førstelinjetjenesten</i>	319
<i>Biopsykososial modell</i>	324
<i>Utredning i annenlinje</i>	326
27 Barnepsykiatrisk behandling	334
<i>Råd og veiledning til foreldre</i>	334
<i>Psykoedukativ tilnærming</i>	335
<i>Mestringsorienterte metoder</i>	336
<i>Psykodynamisk behandling</i>	337
<i>Mentaliseringsbasert terapi</i>	339
<i>Interpersonlig terapi</i>	340
<i>Atferdsbaserte terapier</i>	340
<i>Dialektisk atferdsterapi</i>	343
<i>Behandlingsmetoder rettet mot atferdsforstyrrelser</i>	344
<i>Kognitivt baserte angstmestringsteknikker</i>	345
<i>Nevrofeedback</i>	346
<i>Familieterapi</i>	346
<i>Nettverksarbeid</i>	350
<i>Miljøterapi</i>	351
<i>Pedagogiske metoder</i>	352
<i>Kropporientert behandling</i>	352
<i>Kreativ terapi</i>	353
<i>Psykoterapiforskning</i>	353

28	Medikamentell behandling og andre biologiske metoder	355
	<i>Farmakodynamikk og farmakokinetikk hos barn og unge</i>	356
	<i>Medikamentell behandling i praksis</i>	357
	<i>De ulike medikamentene</i>	357
	<i>Dietter.</i>	366
	<i>Lysbehandling</i>	366
	<i>Elektrokonvulsiv behandling (ECT)</i>	367

Del V – Tjenestetilbudet for barn og ungdom med psykiske vansker

29	Psykisk helse og forebyggende arbeid	371
	<i>Forekomst av psykiske vansker og psykiske lidelser</i>	371
	<i>Risiko og beskyttelse</i>	371
	<i>Forebyggende tiltak</i>	372
	<i>Forebygging i det norske lovverket</i>	373
	<i>Forebygging på ulike arenaer</i>	373
	<i>Forebygging og prioritering</i>	374
	<i>Idealer og realiteter</i>	374
	<i>Effekt av forebyggende tiltak</i>	375
	<i>Ulike forebyggende programmer i bruk i Norge</i>	375
30	Arbeid i førstelinje – Samhandlingsreformen	377
	<i>Fagfolk i kommunen, nærhet til brukerne, førstehånds kjennskap.</i>	378
	<i>Helsetjenesten</i>	378
	<i>Skole, barnehager, PPT</i>	382
	<i>Barnevern</i>	384
	<i>Noen aktuelle fylkeskommunale og statlige etater.</i>	385
	<i>Tverrfaglig og tverretattlig samarbeid.</i>	386
	<i>Samhandlingsreformen</i>	388
31	Spesialisthelsetjenesten	389
	<i>Barne- og ungdomspsykiatrien (BUP)</i>	389
	<i>Psykiatrisk Ungdomsteam (PUT).</i>	393
	<i>Barneavdelinger og indremedisinske avdelinger</i>	393
	<i>Privatpraktiserende spesialister</i>	394
	<i>Lærings- og mestringssentre.</i>	394
	Referanser	395